

Gazi Anadolu Lisesi

digital



mürekkep

Mayıs 2022

ÖN SÖZ

Bir gün edebiyat dersini dinlerken aklımıza -nasıl bilmiyoruz ama- önceden yazı yazarken ne kadar keyif aldığımız ve derslerden yazmaya zaman ayıramadığımızdan bu yönümüzün ne kadar köreldiği geldi. Biz de ani bir fikirle bir dergi çıkartmak istedik. Bu fikrimizi Nilgün Hocamız ile paylaştık ve onun da bizi desteklemesiyle çalışmalara başladık. Farklı sınıflardan 12 arkadaş olarak bu yola koyulduk.

Süreç bizim için tahmin ettiğimiz kadar kolay olmadı. Pek çok aksaklıkla karşılaştık, buna karşın bizden desteğini eksik etmeyen arkadaşlarımız da vardı. Yapım aşamasındaki bu zorluklara rağmen çok keyif aldığımız ve sonucundan memnun olduğumuz bir “dergimsi” çıkarmış olduk.

Dijital Mürekkep’in ortaya çıkmasında emeği geçen tüm yazarlarımıza, çizimleriyle ve tasarımlarıyla dergiye katkıda bulunan Doğa Kaya’ya, düzenlemede bize yardımcı olan Mete Teke’ye ve bizden desteklerini esirgemeyen Nilgün Hocamıza teşekkürlerimizi sunuyoruz. Umarız okurken keyif alırsınız.

Duru Güneş ve Elfin Gül 11-F

Türk Mitolojisi

Yoldan herhangi birini çekip "Türk mitolojisi hakkında neler düşünüyorsunuz? " diye sorsak muhtemelen "O ne ya? " gibi bir cevap alırız. Bunun sebebi Osmanlı tarihinden ibaret eğitim sistemimiz ya da her gün gitgide üstü örtülen kültürel hazinemiz olabilir. Farklı medeniyetlerin mitolojilerini araştırmaya kalksak bitmek bilmeyen kaynaklarla yüz yüze buluruz kendimizi. Mitolojilerin kendilerini geçtim bu mitlerden üretilen kitaplar, filmler gibi medyalar bile o kadar çoktur ki. Örneğin dünyanın en ucundaki insan bile Zeus'u duymuştur. Daha on yaşına gelmemiş çocukların Thor kostümleri giyip dolaştıklarını herkes görmüştür. Maalesef ki Türk mitolojisi için bu durum söz konusu değildir. Bilgi hazinemizde en fazla Ergenekon Destanı ya da Dede Korkut destanları vardır. Mitolojimizdeki tanrılardan hiçbirini çoğumuz duymamışızdır.

İlk kez Türk mitolojisine merak sardığımda neredeyse hiç kaynak bulamamıştım. Karakterleri ele alan bir atlas bile yoktu. Özellikle 1950'den sonra yeni bir şeyler yazılmamıştı. İşin komik tarafı da bulabildiğim çoğu kaynak Rusçaydı. Tabi bunların sebebi birer karalama kampanyasıydı. Seneler içinde unutturulmaya çalışılan bu tarihimiz; özellikle eski Türklerin yazdığı kaynakları çarpıtıp İslami bir temele oturarak çok tanrıcı bir anlayıştan tek tanrıcı bir anlayışa dönüştürmeye çalışan, sadece tez yazmak için tez yazan sözde araştırmacılar tarafından çok zarara uğruyor.

Bu sebeple bu yazıda Türk mitolojisindeki bazı karakterler hakkında temel bilgiler vermek istedim. Ne kadar kısa olsa da umarım siz okuyucuların içinde bir merak uyanır ve bu mitolojiyi öğrenmek için yola koyulursunuz.

Kayra

Evrenin yaratıcısı. Gök Tanrısının oğludur. Altay Türklerine göre tanrıların en büyüğüdür ve hepsinin babasıdır. 17. katta oturur. Eliade'ye göre Kayra Han, dünyanın yaratılışı ve sonu gibi konularda daima ön plandadır. Kayra Han yeryüzünü yarattıktan sonra dokuz dallı bir çam diker ve 16. kata oğlu Ülgen'i oturtur. Kayra Han, dokuz kişinin bu dallardan türemesini, dokuz ulusun da buradan meydana gelmesini ister. Kayra Han, insanoğlunun "ata" ve "ana"sıdır. Şamanlara göre Kayra Han'ın Ülgen, Kızagan, Mergen adında üç oğlu vardır.



Ülgen

Kayra'nın oğludur. Ülgen adı kıpçak lehçelerinde "Büyük, dev, çok" anlamlarına gelir. Eski Türk panteonunun merkezinde bulunur. Ülgen başlangıçta Kayra Kan'ın bıraktığı düzeni korumakla yükümlüydü. Gök unsurunu tek başına temsil eder hale geldikten sonra Ak Efendi ve Kök Tengri olarak da anılmaya başlandı. Lakapları arasında kartal anlamına gelen Karakuş, Beyaz Efendi, Gök Kartalı Efendi gibi unvanlar bulunur. Ülgen, Hakasya kaya resimlerinde insanların etrafında çember olduğu, başının yerinde beyaz güneş bulunan bir devdir. Sibiryaya ve Altay masallarında ise saçlı sakalı birbirine karışan bembeyaz bir ihtiyar olarak görünür. Uygur efsanelerine göre ilk insanlar iki ulu ağaçtan türemişlerdir. Bu ağaçlardan birinin adı Ülgen diğeri Umay'dır.

Ülgen, Türkler arasında devlet teşkilatının gelişmesi ile birlikte düzenleyici göksel tanrı figürü olmaktan çıkıp önce egemen sınıfın tanrısı haline gelmiş zamanla Kök Tengri kimliğinde eriyerek tüm Türk budununun tanrısı olmuştur. Türkler devlet katında alınacak her kararda ve her siyasi krizde ona yalvarırlar, savaşa gitmeden önce Ülgen ve Umay'dan korunma talep ederlerdi. Buna karşın Karabudun olarak bildiğimiz sıradan halk devletin resmi tanrısı olan Ülgen'den ziyade Umay gibi doğurganlık tanrıçalarına, ırmak, dağ ve orman iyelerine sunu yapmışlardır. Ülgen, kardeşi Erlik'e karşı bitmek bilmez bir savaş vermektedir.



Mergen

Bilgelik tanrısıdır. Yaz yağmurları ile özdeşleşmiş bir bolluk tanrısı olarak da karşımıza çıkar. Kayra Kan'ın oğullarından biridir. Habercilik ile de özdeşleştirildiğinden Yunan mitolojisindeki Hermes'e benzer. Mergen kelime anlamı olarak okçu, nişancı anlamlarına gelir. Mavi ve beyaz renklerle simgelenir. Mergen bir tür alp ocağı ünvanıdır ve keskin nişancı okçulardan bu adla bahsedilir.

Bu okçular yeteneklerinin takdir edilmesi sayesinde miğferlerine bir çift kuş kanadı takma hakkını kazanırlar. Kuş kanatları göksel bir soya işaret eder ve kutlu kabul edilirdi.



Mergen Tengri'nin adının kökeni de kendisinin okçulara atfedilen bilgelik, ustalık ve sabır erdemlerine sahip olmasıyla ilişkili olabilir.



Kızagan

Savaş tanrısıdır. Ülgen'in oğludur. Ares gibi Mars gezegeniyle simgelenir. Kızagan 'kızan, öfkelenen' anlamlarına gelir. Kendisinden Atlasgan ve Basaman olarak da bahsedilir. Kızagan; kızıl pelerinli, iri yapılı ve bir savaş bineği üzerinde betimlenir.

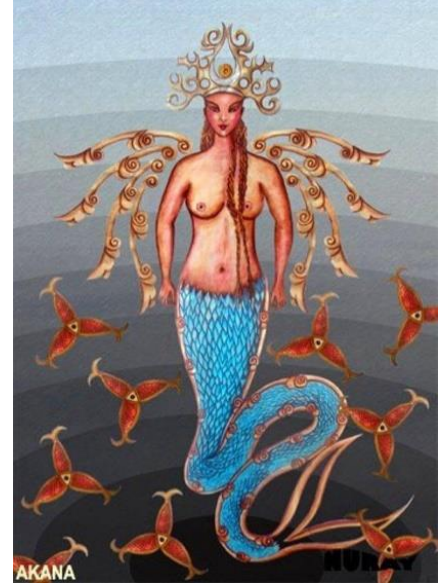
Umay Ana



Çocukları ve hayvanları koruyan tanrıçadır. Ülgen ile birlikte kozmik düzenin merkezinde bulunur. Türk halklarında farklı adlarla anılsa da her birinde ak renkle ilişkili bir doğurganlık tanrıçası, ocağın koruyucusu, kut veren, ölen ruhları üst dünya ve yeraltına ulaştıran aracı güçtür. Bununla birlikte Umay'ın bir de "Çeek İmay" veya Kara Umay olarak da bilinen karanlık bir yönü de vardır. Bu formdayken yaşam alan, çocuk öldüren, kindar ve yaşlı bir kadın olarak görünür. Bu yönü yüzyıllar sonra Al Karısı denen suyla ilişkili şeytani bir varlıkta beden bulup günümüze kadar yaşayacaktır.

Ak Ana

Yaratılış tanrıçası. Su tanrıçası olarak da bilinir. Ülgen'e "yarat" emrini vermiştir. (Bazı kaynaklarda Kayra olarak geçer.) Işıktan bir bedeni vardır. Başında gücü simgeleyen ve taca benzeyen zarif boynuzları vardır. Hayatın başlangıcına dair ne varsa hepsine ruh vererek yaşam döngüsünü başlatmıştır. Ağ Ana, Ürüng Ene, Şura Ene olarak da bilinir.



Erlık

Kardeşi Ülgen ile Erlık karşıt kutupları temsil eder. Eski Türkler kaçırılan ruhları geri vermesi ya da salgın hastalıkları geri çağırması için Erlık Han ve oğullarına tapınırlardı. Bu bakımdan Erlık saf kötü tanrıdan ziyade doğanın beklenmedik yıkım getiren, kaotik yönünün vücut bulmuş haliydi. Erlık'ın kötücül bir varlık haline gelişi ve evrenin son bulacağı kıyamet anlatısı Türk mitolojisine aynı anlatı içinde giren motiflerdir ve Zerdüştlük-Maniheizm etkisidir.

Yaratılış destanlarında Erlık, Ülgen'in yarattığı kilden insanlara sahip olmak ister fakat Ülgen insanların yanına bekçilik etsin diye büyük bir köpek bağlar. Köpeğin üşüdüğünü gören Erlık, köpeğe eğer yolundan çekilirse ona bir kürk vereceğini söyler. Köpek iyice düşündükten sonra teklifini kabul eder. Erlık iki kilden insanın üstlerine tükürerek onları salgıları ile kendine benzetir. Bu sırada Ülgen'in dönüşü ile kaçır. Ülgen köpeği lanetler ve kovar. Erlık'ın tükürüğünün üstesinden gelmek için kilden insanları yeniden yoğurup pis kısmı içlerine hapseder. Onlara kendi ruhundan paylaştırarak toprak bedenlerini canlandırır. Böylece insanlar dışarıdan bakıldığında güzeldirler fakat iç dünyalarında Erlık hüküm sürer.



Yayık

Eski Türklerin mitolojik söylencelerinde Yayık doğma vakti gelenlerin ruhlarını Hayat Ağacının etrafındaki süt gölünden çıkarıp orta dünyaya getiren ve annelerin karnına yerleştiren kişidir. Yayık'ın ruh verme fonksiyonu sadece insanlarla sınırlı değildir. Doğanın tüm canlılığının ardındaki ruhsal enerji onun aracılığı ile durmaksızın yeniden doğar. Yayık saçlı sakalı birbirine karışmış bembeyaz bir ihtiyar görünümündedir. Ona açıkça Tanrı ve yaratıcı (Yayuçı) olarak seslenilir. Bazı anlatılarda Yayık şamanların gökler diyarındaki rehberi olduğu gibi Umay'ın habercisi olarak da görünmektedir. Bunun sebebi doğan ve ölen kişilerin ruhlarını gökler, orta dünya ve yer altı olmak üzere üç diyar arasında taşıma yetkisinin gerçek sahibinin Umay Ana olmasındandır. Bu bakımdan Yayık aslında Umay'ın hizmetkarı ve sağ koludur. Türk mitlerinde insanın temel olarak üç ruhu vardır fakat bunlardan süt gölü kökenli olan "ruh" çoğu zaman kuş formunda ortaya çıkar.



Ayzıt

Ayzıt adının etimolojik kökeni eski Türkçe’de plasenta ve kadın rahmi anlamına gelir. Aşkın ve güzelliğin simgesidir. Simgesi kuğudur. Kuğular biçim değiştirmiş kutsal kızlar olarak kabul edilir. Ayzıt gümüş tüylü bir kısrak biçimine bürünebilir ve gökten yeryüzüne bu şekilde iner. Kısrak kılığında kuyruk ve yelelerini kanat gibi kullanır. Ormanlarda dolaşmayı sever. Ak bir kalpağı, çıplak omuzlarında ak bir atkısı vardır. Çocukları ve hayvan yavrularını korur. İnsanlara sevgi ilham eder. Sarayının kapısında ellerinde gümüş bakraçlar ve gümüş kamçılar bulunan yasakçıları (bekçileri) vardır. Bu yasakçılar kötü insanları içeriye almazlar. Ayzıt’ın kızları vardır. Onlar da kuğu kılığına bürünebilirler. Ayzıt’ın kızları büyülü beyaz bir tülü giyinince kuğuya dönüşürler. Beyaz turna kuşu da diğer simgelerinden biridir.



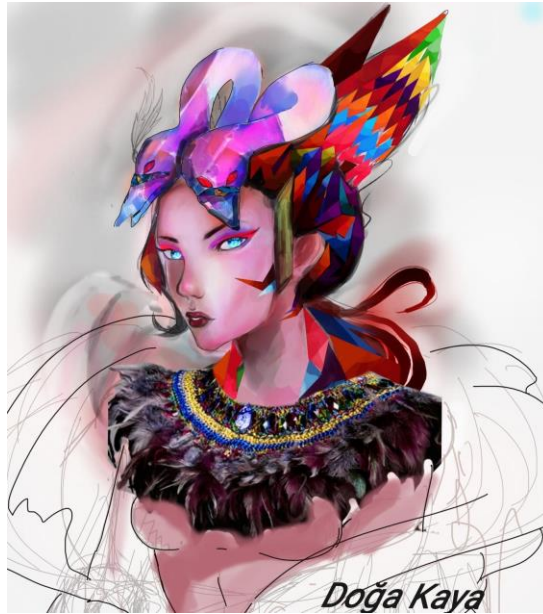
Dağınık Klan Konfederasyonlarının tek bir boyun liderliğinde federasyonlara dönüşmesi devletin görece merkezileşmesine sebep olurken bu siyasi gelişme tanrıların fonksiyonlarını da etkilemiştir.

Türklerin Ana tanrıçası olan Umay çocuk bahşeden, ruhları üç dünya arasında taşıyan, ana vatanın koruyucusu ve kızdırdığında tüm bu sıfatlarının karşıtı olan Kara Umay olmak üzere dört ayrı fonksiyonu bünyesinde topladı. Buna karşın Sibiryaya Taygasında kalan Türkler için tüm bu fonksiyonlar ayrı ayrı tanrılar ve tanrıçalar tarafından temsil ediliyordu. Bu topraklarda insanların ve hayvanların çoğalmasını sağlayanlar Ayzıtlar adı verilen tanrıçalardı. İnekler, atlar ve insanlar için ayrı ayrı Ayzıtlara yakarılırdı. Nelbey Ayısıt insanların, Cösögöy Toyon ve Kieng Kieli Balı Toyon atların, İseseg Ayısıt boynuzlu hayvanların, Noruluya ise köpeklerin ve tilkilerin çoğalmasını sağlayan Ayzıtlardı.

Bu tanrıçalar aynı zamanda kadın ruhunun yaratıcısı olarak görülürlerdi. 19.yüzyılda bölgede memorat toplayan Rus araştırmacılar birbirinden renkli Ayzıt motifleri toplamışlardı. Buna göre Yakut kadınları doğumdan hemen önce bir Ayzıt kuklası yapıp yataklarının altına saklıyorlardı. Doğum sırasında Ayzıtlar gökten inip kadının üstüne kut sıvısı dökerek doğumu kolaylaştırıyorlardı. Uno Harva loğusa kadınlardan birinin Ayzıt'a yakarışını şöyle aktarır: " Sevgili yaratıcım, beni yeryüzüne bıraktığında bana dedin ki hiç bitmeyen bir soluğun ve ölümsüz bir hayatın olacak, beslediğın sığırlar artacak, doğurduğın çocuklar çoğalacak."

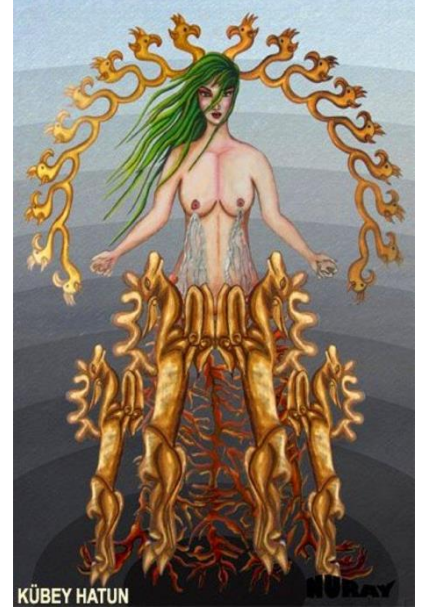


Ayzıtlar kendilerine yakaran kadınların rahmine ruh yerleştirmekle kalmıyor onun kaderini ve yaşam süresini de belirliyorlardı. Bebeğın göbek bağı Ayzıt'ın büyülü gücüyle oluşturduğu bir öge kabul ediliyor, doğum sonrasında yere Ayzıt'ı simgeleyen bir çukur kazılıp göbek bağı içine gömülüyordu. Böylece Ayzıt'ın armağanı Tanrıça'ya iade ediliyordu. Ayzıtlar bugüne dek Sibirya Türk kültüründe doğanın seksüel uyarımlarını temsil etmeye devam ettiler.



Kübey Hatun

Türk panteonunun merkezindeki üç tanrıçadan biridir. Çiçeklerin, ağaçların ve ormanların koruyucusudur. Bazı söylencelerde ilk insanların onun çocukları olarak türedikleri söylenir. Altay Türklerine göre ağaç, ulu ananın yaşadığı ve kahramanlara memesinden süt verdiği yerdir. Yakut Türklerine göre Doğum Tanrıçası Kübey Hatun'du ve ağacın içindeydi. Kökünden hayat suyu akıyordu.



Al Karısı

Metinlerin bir kısmında çirkin, saçları dağınık, avurtları çökmüş, kuvvetli ve uzun boylu olarak tasvir edilir. Bazı mitolojik metinlerde ise dünyadaki en güzel kadından bin kat daha güzel olduğu anlatılır. Kazaklarda “cadı kadın” “küpe giren karı” anlamında kullanılır. Baş albastı, iri gözlere sahip, baştan aşağı demir giyimli ve erkektir. Ulu ana yani ana tanrıça arketipinin olumsuz türevidir. Kazak metinlerinde alnında tek gözü olan, iğrenç görünümlü bir mahluk olarak tasvir edilir. Albastı, Al Karısı, genellikle kırmızı siyah uzun bir elbise giyer. En çok sevdiği şey atların yelesini örmektir. Onu yakalamak için elbisesinin yakasına bir iğne saplamak gerekir.

Loğusalara musallat olan bu kötü ruh, al karısı, albastı, albis, almis, adlarıyla da anılır. Albastı iki surette görülür. Sarı albastı ve kara albastı. Sarı albastı sarışın bir kadın suretindedir. Bazen keçi ve tilki suretine de girer. Kara albastı daha ağırbaşlı, ciddi; sarı albastı şarlatandır.



Od Ana

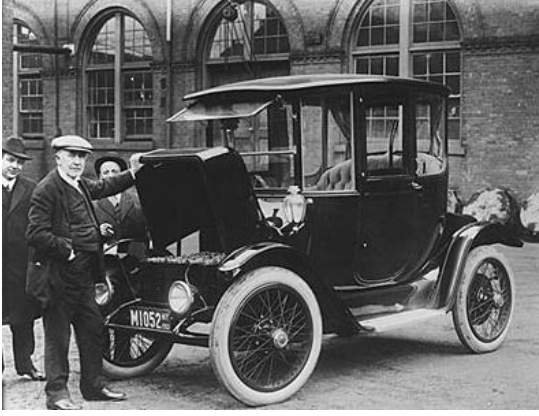
Ocağı ve içindeki ateşi korur. Kırmızılar giymiş yaşlı bir kadındır. Ateşin yalımıyla dalgalanan kırmızı ipekten bir kaftanı vardır. Genç al bir kısırak üzerinde gezinir. Uzun kırmızı saçları vardır, saçları örülüdür ve ateşin yalımlarını simgeler. Kırık Baştu Kıs Ene, Odus Baştu Ot Ene olarak tanımlanır. Ocak evin tam ortası ve kalbidir. Od Ana, genel olarak evlerdeki ve çadırlardaki ocakları ve ateşi korur. Her ocağa bir İye (koruyucu ruh) gönderir. Yedi oğlu vardır ve yedisi de Ateş Tanrısıdır. Yeryüzündeki ilk ocağı Ülgen'in kızları yakmıştır. Sonra da Od Ana'ya emanet etmiştir. Od Ana her bir ateşe ve ocağa birer tane İye (koruyucu ruh) gönderir. Dokuz ateş ırmağının kavşağında dokuz köşeli bakır bir evde yaşar. Evin, ülkenin koruyuculuğunu da simgeler. Kendi çocuğunu yediği söylenir. Bu durum ateşin alçalıp azalan yalımlı tabiatını çağırıştır. Gök yerden ayrılırken yaratılmıştır. Moğollarda evliliği simgeler. Karaçaylarda Teb Ana biçimi kullanılmaktadır ve Tabıtı adlı İskit Ocak Tanrısı ile bağlantılıdır. Tatar mitolojisinde Od Ata, Od İyesi ve Od Ana bazen tek bir varlığa verilen çeşitli isimler olarak gözlenir. Fakat aralarındaki en önemli fark, Od İyesinin sadece belli bir ocağa veya ateşe bağlı olmasıdır. Od Ana ve Od Ata ise tüm ocakların ve ateşlerin sahibidir ve istediğinin yanına gidebilir. Od iyelerini bu ateşleri korumak üzere Od Ana ve Od Ata gönderir. Yunan mitolojisindeki Hestia'ya benzetilebilir.



Doğa Kaya 11-E

Geçmişten Günümüze Elektrikli Arabalar

Yakın gelecekte fosil yakıtların tükenecek olması ulaşımda fosil yakıtlara bağımlı olan insanoğlunun elektrikli araçlara yönelimini son yıllarda hızlandırmıştır. Elektrikli araç denildiğinde bir elektrik motoru ile tahrik edilerek hareketi sağlanan her türlü araçlar akla gelir. Bugün çok popüler olan elektrikli araçların tarihi aslında 1800'lü yılların başına, mekanik enerji ile çalışan ilk arabalara kadar uzanmaktadır. 1800'lerin son çeyreğinde yollarda çok sayıda elektrik motoru ile tahrik edilen araçlar görülmeye başlanmıştır. Karayolu uzunluklarının az olması elektrikli araçların menzillerini zorlamadığı için bu yıllarda elektrikli araçlar oldukça yaygınlaşmıştır.



Elektrikli araçlar için 1900-1912 yılları arasında altın çağını yaşadığı denilebilir. Buna rağmen 1912 yılında Amerika yollarındaki elektrikli araç sayısı, içten yanmalı motorlu araç sayısının ancak 1/3'üne ulaşabilmiştir.

Ancak 1909 yılında Ford firması tarafından seri üretime geçen içten yanmalı motorlu araçların yaygınlaşması elektrikli araçlar için sonun başlangıcı olmuştur. Çünkü elektrikli araçların maliyetinin diğer araçlara göre 3 kat pahalı olması, yeni karayollarının yapılması ile uzak mesafelere seyahatinin gerekmesi, yakıt ikmalinin hızlı yapılamaması ve diğer araçlara göre yüksek hızlara ulaşamaması gibi sebeplerden dolayı elektrikli araçlar içten yanmalı motorlu araçların gölgesinde kalmıştır. Bunun sonucu olarak 1960'lı yıllara kadar elektrikli araçlar karayolu taşımacılığında unutulmuştur.

1960'lı yıllarda fosil yakıt kaynaklı hava kirliliğinin artması, elektrikli araçları yeniden gündeme taşımış ancak çalışmalar sınırlı kalmıştır. 1970'lerin ortalarında yaşanan petrol krizi, petrol üreticisi olmayan pek çok ülkenin elektrikli araç araştırmalarına tekrardan hız vermesini sağlamıştır. 1980'lerde hükümetler elektrikli araçların çevre dostu olması nedeniyle bu araçlara karşı duyulan



ilgiyi artırmaya ve resmi kaynaklardan ekonomik destek vermeye başlamıştır. Elektrikli araçların asıl gelişimi 1990'dan sonra yeni gelişen batarya teknolojileri ile olmuştur. 1997 yılında Toyota firması Prius isimli hibrit aracını piyasaya sürmüştür. Bu araç tüketicilerin beklentilerine büyük oranda cevap vermiş ve böylece ilk büyük ölçekli seri üretim elektrikli araba olma unvanını kazanmıştır.



Özellikle son 10 senedir elektrikli otomobiller tekrar hayatımıza girdi. Ancak bu sefer karayolu taşımacılık tarihinin geleceği olacaklarını öngörmek bir hayal olmasa gerektir. 2003 yılında kurulan Tesla Motors şirketi tarafından 2006 yılında

üretimi yapılan ve 2008 yılında piyasaya sunulan gerçek manada ilk elektrikli otomobil olan Roadster modeli tahminlerin üzerinde bir satış başarısına ulaşmıştır. Bu elektrikli aracın yüksek fiyatına rağmen büyük satış rakamlarına ulaşması konvansiyonel araç üreticisi diğer firmaların da dikkatini bu alana yöneltmesine yol açmıştır. Günümüzde hemen hemen neredeyse tüm markaların mutlaka bir kaç elektrikli araç modeli bulunmaktadır.

Toyota ve Tesla'yı Nissan-Renault izlemiştir. Renault firması 2008 yılında Avrupa'da elektrikli otomobillere en çok yatırım yapan firmadır. Firma 2010 yılında piyasaya sürülen Nissan modeli ile hatırı sayılır bir başarıya



ulaşmıştır. Tesla firması tarafından 2012 yılından bu yana üretilen Model-S ve 2010 yılından bu yana üretilen Nissan Leaf modelleri tüketiciler tarafından kararlılıkları yönünden büyük ilgiye mazhar olmuştur.

Ülkemiz 2021 sonu itibariyle 4869 elektrikli araç ve 3000-3500 civarındaki şarj istasyonu sayısı ile elektrikli araçların kullanımında diğer ülkeler ile kıyaslandığında emekleme çağını yaşamaktadır. Bununla birlikte elektrikli araçların verimliliğinin fosil yakıtlı araçlara göre yüksek olması ve ülkemizin enerjide dışa bağımlılığı bu sektördeki gelişmeleri hızlandıracaktır. Ayrıca Kyoto protokolünün gereksinimi olarak CO2 emisyon oranını düşürme hedefi elektrikli araç kullanımının yaygınlaşması için önemli bir iteleyici güçtür.

Elektrikli araç pazar paylarının artması; temel olarak devlet teşvikleriyle araç fiyatlarının düşmesine, şarj istasyonu alt yapısının yaygınlaşmasına, batarya teknolojilerinin gelişmesine ve şarj sürelerinin kısalmasına bağlıdır. Ülkemizde devlet teşvikiyle elektrikli araçların yaygınlaşmasını sağlamak için ÖTV oranlarında yapılan indirimin bir benzeri KDV’de de uygulanabilir, motorlu taşıtlar vergisi düşürülebilir veya vergi yükü tamamen kaldırılabilir. Gelişmiş ülkelerin pek çoğunda olduğu gibi motorlu taşıt vergisinde CO2 emisyon oranına bağlı vergilendirmeye gidilebilir.

Bilindiği üzere kuzey Avrupa ülkeleri özellikle dizel araçların şehir merkezlerine girişine kısıtlamalar getirdiği gibi 2030-2040 yıllarına doğru trafiğe çıkmalarına yasak getirecektir. Her gün trafikte olan taksi, dolmuş, minibüs ve otobüslerin elektrikli araca dönüşümleri bir program dâhilinde devlet tarafından desteklenmelidir. Kamuda kullanılan elektrikli araç sayısının artırılması politikası benimsenebilir. Belediyeler tarafından ücretsiz şarj istasyonları kurulabilir. Elektrikli araçlar için köprü, otoyol ücretlerinde indirim yapılabilir veya tamamen kaldırabilir.

Sonuç olarak; günümüzde neredeyse tüm markaların mutlaka birkaç elektrikli aracı bulunmaktadır. Şu an en büyük sıkıntı elektrikli araçların menzil sorunudur. Tesla markasının son olarak piyasayı sürmüş olduğu Model-S aracında menzil sorunu büyük oranda çözülmüştür. Araç 2022 modeli itibari ile yüksek hızlarda 550-600 km arasında bir menzile sahiptir. Günümüzdeki enerji kaynaklarını ve bu



gelişmeleri de göz önünde bulundurduğumuzda elektrikli araçların gelecekte daha da önem kazanacağını söyleyebiliriz. Ülkemizde TÜBİTAK tarafından öncelikli alanlar proje çağrısı kapsamında “Elektrikli araç teknolojilerinden kritik nitelikte olan bileşenlerin yerli olarak geliştirilmesi ve buna bağlı olarak geliştirilen bu bileşenlerin kullanıldığı yerli bir elektrikli araç üretilmesi” başlıklı çalışmalar başlatılmıştır. Ayrıca Türkiye’nin Otomobili Girişim Grubu yani kısaca TOGG hareketi ile yerli elektrikli araç başlığı altında çok önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. İç ve dış tasarımları günümüzde belli olan TOGG’un birkaç prototipi de yetkili kişiler tarafından kullanılıp test edilmiştir. Ülkemizdeki yerli otomobil çalışmalarına verilen önem göz önüne alındığında ülkemiz yollarında yerli üretim elektrikli araçlarımızın olması artık bir hayal değildir.

Anıl Uzunömeroğlu 11-D

Sarı K peler

Kar yağıyor ve kar yağdıkça anılarımda kayboluyorum. Yıllar önce bir  ocuk uğrardı bu ücra köşelere. Bugünkü gibi karlıydı hava. Çocuğun gözleri maviydi. Deniz gibiydi. Sonsuz, pürüzsüz ve engin. Her aklıma geldiğinde o denize gitmek isterim. Doyasıya seyretmek ne güzel olurdu! K klerimle denize dokunurdum. Tonla zahmete girmezdim su için.

G lgeimin altına girip uzandı. Bir bana baktı bir de karşıdaki ıhlamur ağacına. Konuşmaya başladı, “Ah ınar, sadece burada özgürüm biliyor musun? Bana yaşadığı mı hissettiren tek yer burası ve beni dinleyen tek dost da sensin.” İlk kez o ınar demişti bana, benimle konuşmuştu ve özgürlükten bahsetmişti. Kelimeleri gelip giden insanlardan öğrendim, bir bebek gibi ama özgürlüğe hiç alışamadım. Neydi ki bu kelime! Ben kendimi bildim bileli buradayım, k klerim burada. Topraktan zincire vurulmuşum ben ama sizin neyiniz eksik ki? İnsanları tutan neydi; kendileri mi, birbirleri mi, aileleri mi? Yokluğundan şikayet ettiğiniz şey hep elinizdeydi zaten.

 ocuk devam etti “Burası benim onu ilk gördüğüm yer. Ben hatırladım, kaç yaşam öncesiydi bilmiyorum ama hatırladım. Bana ‘Her yıl ilk karda burada buluşalım.’ demişti. O da hatırlıyor, hatırlamasa da duyuyor beni. Eminim buna. Sarı küpelerini saklamış şimdi ama zamanı o seti değil mi? Hazırlıksız yakalanmayı o istedi.” Ihlamur ağacı benim gördüğüm ilk güzel şeydi. Belki de tekti. Hep ona ulaşmak istedim, narin bir şekilde okşamak. Ben hep buradaydım ama hiç yapamadım bunları.  ocuk bunları yapabilirdi ama o da isteksizdi. Özgürlüğün verdiği rahatlıktı onunki.

İlk ışık huzmesi yeryüzüne düştü ve ben güneşin hakkını yediğimi fark ettim. Benim tek anam, tek atamdı o. Her gün tam zamanında gelirdi ziyaretime, hiç aksatmazdı. Dakikti ya da zaman onunla akardı. Bana sıcaklığını bahşederdi, tenimi ısıtırdı. Hiç konuşamadım onunla da ama hep minnet duydum. Hep uzaktan izledim ve beni bırakmaması için yalvarırdım. Giderdi ama d nmemezlik yapmazdı en azından. Hem belki onun da yapacak işleri vardır.

 ocuk ışığı görünce bir anda ayaklandı. Bana baktı. Gözlerinin rengi değişmişti, kararmıştı. Etrafına baktı, nefesi hızlandı ve koşmaya başladı. O kadar hızlıydı ki hangi tarafa gittiğini dahi anlamadım.  st nden yıllar geçti. Kendisine verilen zaman yetmiş midir tekrar onu görmesine emin değilim. Ihlamura bakar, onun için üzülürüm. Teselli verebilmeyi dilerim ama elimden bir şey gelmez, sesim oraya ulaşmaz. Belki güneşe ricada bulunabilirim. Tersten doğar,  ocukcağıza zaman verir.

Uzakta iki adam belirdi. Buraya doğru geliyorlardı. Birinci konuştu “Haydi, az kaldı bu sonuncu. Sık biraz dişini”. Ellerinde hiç görmediğim bir alet vardı. “Bu mu? Yazık olacak ihlamura, ne istemişler bundan.” dedi yanındaki, “Neyse işimizi yapacağız.” Aleti çalıştırdılar, hiç duymadığım kadar çok ses çıkıyordu. Alet yavaşça ihlamura saplandı, durmadan ilerledi ve reçinesini akıttı. Bir şey yapamadım. Durun onun beklediği biri var dedim durmadılar, çırpındım. Kafalarını çevirip bakmadılar bile. Önce bir güzel devirdiler, sonra dallarını kırmaya başladılar. Rastgele yerlere fırlattılar. Çırlıçiplak soydular ve yükleyip gittiler. Bana sadece izlemek kaldı.

Ihlamurun bir parçası bir marangoza gitti. Marangoz ondan bir gemi biblosu yaptı. Denize gideceğini ummuştu belki ama tek gittiği yer tozlu bir vitrin oldu.

-Diğer parçası elimde ona kendi hikayesini yazıyorum.-

Başka bir parçasını da isteka yaptılar. Siyah topun içinde ölümü gördü ondan hep beyazla beraber girmesini diledi.

Ihlamurun son parçası da yanıma düşmüştü. İlk başta fark edemedim ama dokunuyordum ona. Hissedebiliyorum hala yaşıyor, her ayrı parça ve zerresinde. Onu böyle bırakamazdım. Onu alıp gövdeme bastırdım. Dokunduğu yerden kaynattım onu. Bir parçam yaptım. Kendimde yaşattım. Canımı paylaştım.

Yıllar geçti. Parça bir dal oldu, tuttuğu yerden büyüdü, bölündü hatta sarı küpelerini bile açtı bu güzel haziran gününde. Güneş Ana beni bırakmadan önce son bir kez bakıyordu. Yanındaki babası ile beraber bir kız çocuğunun sesi duyuldu. Yaklaştılar. Babası kafasını buraya doğru çevirdi. Hemen tanıdım. Geri dönmüştü. Bir anlığına duraksadı sonra gözleri maviye döndü. Yanıma yaklaştı. Ağlamaya başladı. “Eski dostum, özür dilerim. Çok özür dilerim”. Ihlamur dalını kopardı. Koparır koparmaz da kurumaya başladı. Kül oldu, uçtu gitti. Gözleri yeniden karardı. Arkasını dönüp gitti. Geriye bende sadece bir yara kaldı.

Enes Altınbaş 11-D

Tarihi Değiştirme

Tarih ne kadar ilginç bir şeydir anlamıyorum, sanki bir fantezi romanı ama bu fantezi romanı gerçek. Tabi eğitim hayatımızda gördüğümüz tarihten bahsetmiyorum -ders niyetine gördüğümüzü- bu dersi sıkıcı bulan çok kişi vardır değil mi? Aslında tarih o kadar ilginçtir ki edebiyat ve sanata büyük bir etkisi olmuş; bu yüzden onlarca hikaye, roman, şiir, dizi, film gibi türler tarihi konu edinmiştir. Ama bir sıkıntı: tarih bazen bildiğimiz tarih değil.

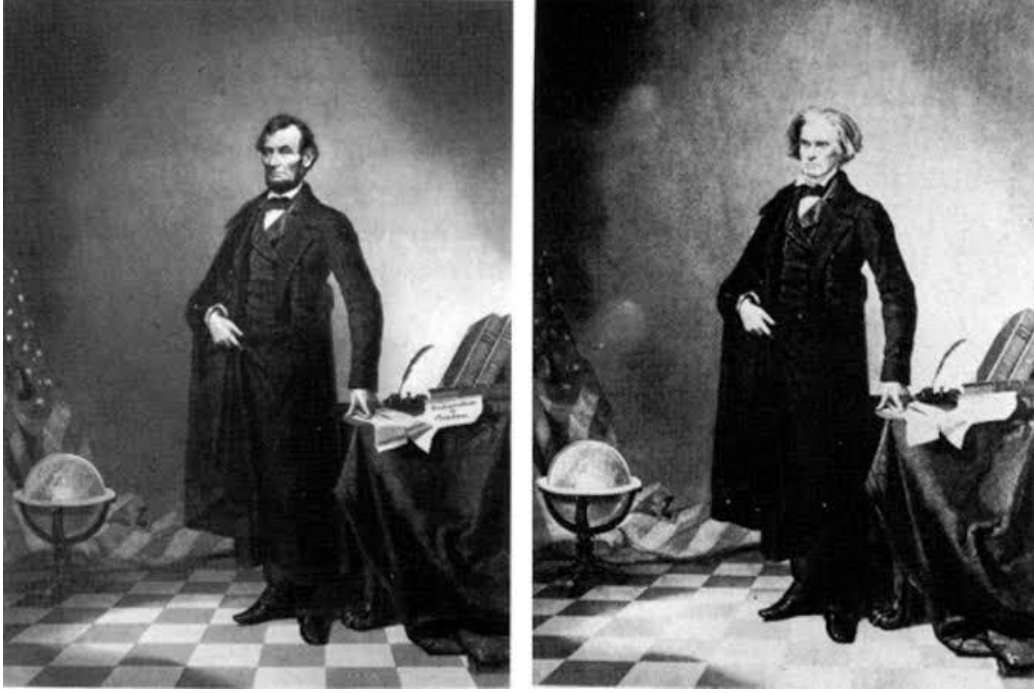
Tarihe ilginiz varsa bazen tarihten bir parça sunan dizileri izlerken veya kitapları okurken belki kesin olarak bildiğiniz şeyler o hikayede değişik verilmiş olabilir. Bunlar tabi küçük ve bazen ilginç olabilen değişiklikler. Fakat bazen de bu değişikler o kadar büyük ki yazarlar sanki tarihi baştan yazmış.



Günümüzde belli grupların medyada etkisi gittikçe artmaktadır. Belki iyi belki de kötü olan bu etkilerini arttırmak için tarihi bir kaynak olarak kullanıyorlar. Bu grupları destekleyen yazarlar da bu kaynaktan yararlanabiliyorlar. Fakat bazıları çizgiyi aşıyor ve tarihi değiştirip kendi yalanlarını yazıyorlar. İlk önce yalan söyleyip sonra bu yalanı sanat olarak satmak asla kabul edilemez. Bir de bu yalanlarını kendi dünyaları yapmaları hiç kabul edilemez.

Günümüzde internetin bir bilgiyi hızlı yayabilme özelliği bu yalanların da hızlı yayılmasına yol açıyor. Asıl ana problem burada başlıyor. Bilmeden çoğu kişi bu yalanlara inanıyor ve onlar da bu yalanları yayıyor ve böylece bu yalanlar bize gerçek oluyor. Bir sorun da biz oluyoruz. Sorgulamıyoruz, gerçeği bilmeden reddediyoruz.

Tarih önemli bir konudur. Tarihi bilmek, atalarımızın yaptığı yanlışları bilmek ve onlardan ders çıkarmaktır. Tarih bir araçtır geleceğe giden yolda. Tarihin doğru bilinmesi medeniyetlerin gelişmişlik seviyesini yukarı çıkartır ve onların devamlılığını sağlar. Tarihin yanlış bilinmesi ise bir zincirleme kazadır, insan tarih bilmezse atalarının yaptığı hataları tekrar eder ve en sonunda yok olur. İşte bu yüzden tarih aslında insanoğlunun yaptığı binanın bir kolonudur. Fakat bunu öğrenememişiz hala aynı hataları yapıyoruz.



Asıl yakındığım konu bu anlıyor musunuz? Öğrenmiyoruz ve kendi işimize geleni yapıyoruz. Tarihi bir kenara bırakalım, her konuda aynıyız. Bu karantina dönemini düşünün. Acaba kaç yalan haber veya komplo teorisi gördünüz? Ya da bildiğiniz kaç tane şey tamamen yanlış çıktı? Belki bir avuç kadar belki de onlarca. Farkında değiliz neleri doğru bilip bilmediğimizin. Kendimi de ayrı tutamam, ben de bir insanım. Ama bilgi için çaba harcamak yerine oturmak çok yanlış ve bunu yapmamalıyız, çaba harcamalıyız. Çaba harcayanlar neler yaptı? Fiziği çözdüler uzaya çıktılar, biyolojiyi çözdüler organ nakli yapıyorlar... Bilgi için kan ter dökmek lazım. Kolay değil evet ama insanlık için, bu dünya için düşündüğümüzden çok gerekli.

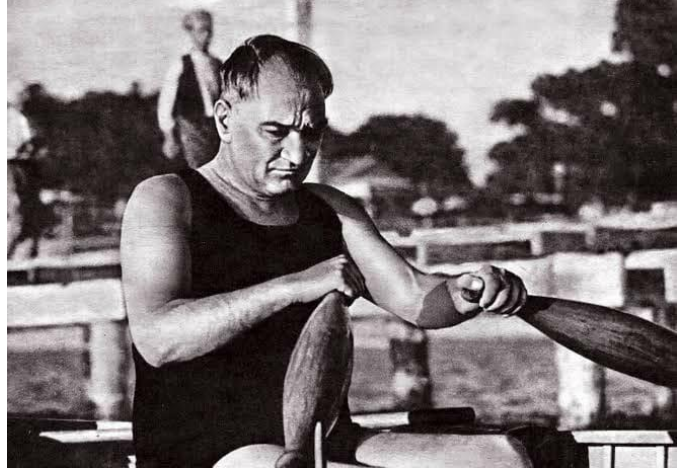
Baha Jarad 11-F

Türk Spor Ahlakı

Spor, sözlükte “belli kurallara ve tekniklere uyularak yapılan, bedensel gelişmeye yararlı, eğlenmek ve yarışmak amacı da bulunan beden hareketlerinin tümünün ortak adı.” olarak geçer. Fakat bu durum Türkiye’de biraz farklı. Sporun Türkiye’deki anlamı ve insanların spora yaklaşımı bugünlerde insanları nefrete iten, aşırı fanatizm kazandıran, sözlükte geçen eğlenme amacından sapan, sporu yapan kişilerden çok sporları takip eden kişilerin nefret eğilimini arttıran bir hale bürünmüştür. Nitekim bundan da payını en çok alan Türkiye’deki sporun kalitesi olmuştur.

Bu kalitenin düşmesinin sebeplerine gelecek olursak; burada en büyük pay kulüp yöneticileri ve başkanlarındadır. Spor bu hale getiren; kulüp başkanlarının insanları ayrıştırıcı, nefrete sevk edici ve yalnızca kulüp menfaatleri doğrultusunda bencilce, Türk sporunun geleceğini gölgeleyen açıklamaları ve faaliyetleridir.

Bu noktada akıllara Atatürk’ün “ Her çeşit spor faaliyetini Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan çok daha ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğinin spor bakımından da milli heyecan içinde, itina ile yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır.” sözü gelir. Bu sözden de anlayabileceğimiz üzere sporun “bugünkü” spor haline gelememesinde yönetimin payı bir hayli fazladır ve mevcut yönetimler -gerek kulüp gerek spor dalı yöneticileri- bu süreci yeteri kadar iyi idare edememektedir. Bu otoritesizlik ve idaresizlik Türk sporunu ne yazık ki bir çıkmaza sürüklemektedir.



Değinebileceğimiz bir başka sebep ise Türk milletinin ta kendisidir. Bizler ne yazık ki henüz sporun önemini, sporun gelecek nesillere aktarmamız gereken yanan bir meşale olduğunu, bu meşalenin ebediyen yanmasını gerektiğini anlayabilmiş değiliz. Ve unutmayın ki sporsuz bir millet gerilemeye mahkûmdur.

Bizler bu kavramın önemini kavrayamadıkça doğal olarak bunların gelecek nesillere aktarılmasını ve içinde bulunduğumuz toplumun gelişimini bekleyemeyiz.



Ayrıca bunca sebepten ötürü bu zararı sadece Türk sporu görmüyor, ne yazık ki geleceği parlak, pırıl pırıl ve gerekli imkânlar sağlandığında fark yaratacak, Türkiye’yi uluslararası alanda simgeleyecek çocuklar elimizden kayıp gidiyor. Gelecek vadeden onca sporcu henüz genç yaşlarda ülkenin spordaki durumundan endişe edip sporu bırakma noktasına geliyor. Ayrıca gençlerin Türkiye’de endişelendiği bir başka durum ise spora vakit ayırdığı takdirde akademik anlamda başarısız olma korkusudur. Akademik başarı sağlanabilmesi için çoğu şeyden feragat edilmeli ya da spor başarısı elde etmek için yine akademik başarıdan feragat edilmelidir. Gençler maalesef ki bu çıkmazın içindedir.

Sorunun ana kaynaklarından biri bizler olsak da emin olun ki bu sorunların tamamını kökünden çözecek olan da yine bizleriz. Bizler toplumun birer ferdi olarak bu anlamda bizlere düşen sorumluluklarımızı bilmeli toplumun hiçbir ferdi kendisini toplumdan soyutlamayıp bireysel düşünmemeli, toplumu oluşturan birer birey olarak görmeli ve toplum halinde hareket etmelidir. İnsanlar arasında bir spor ahlakı oluşturulup -bunu eğitimle başarıp- bir araya gelip hem gençlerimiz hem de ülkemizin refahı ve yarınları için doğrulara adım adım koşulmalıdır.

Bu sorumlulukları en başta bizim üstümüzdeki -bu konuda yetkili, sözü geçen kişiler- sahiplenmeli ve sonrasında insanlara aşılmalıdır. Son olarak eğer bizler gerçekten bir “birlik” olmayı başarabilirsek ülkede spor manasında hiçbir sorun kalmayacaktır ve hem sporun hem ülkenin refahı gözle görülür şekilde artacaktır.

“Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık delilidir.”

Mustafa Kemal Atatürk

Hasan Akar 11-D

Türkiye'de "Bayan"

Ataerkil toplumlarda erkeğin kadınlardan daha akıllı ve daha güçlü algılanması, hükmetme güdüsü ve egemen olma dürtüsü daha fazla gelişmiş belki de geliştirilmiştir. Kadının yalnızca doğurması ve erkeğin ihtiyaçlarını gidermesi için yaratıldığı varsayılmıştır. Bu varsayıyla kadının, erkeğin sürekli arkasında yer aldığını ve ikinci plandaki insan statüsünden öteye gidemediğini görürüz.

Aslında ilk başlarda erkeğin baba olma duygusunun farkına varmaması ve bunu fark ettiğinde cinsel ilişkiye girdikleri kadınlarla birlikte doğan çocuklara da sahip çıkmaya başlamasının tek görevi olduğunu düşünmesi; anaerkil toplumun yerini ataerkil topluluğa bırakmasına, günümüze kadarki süreçte hep erkek egemenliğini hâkimiyet unsuru olarak öne çıkarmasına yol açmıştır. Avcılık ve toplayıcılıktan yerleşik hayata geçtikten sonra ataerkil toplumlarda erkeğin genelde gün boyu av peşinde koşması, doğanın tehlikeleri ile karşı karşıya olması ve kadının sadece ev işlerine bakması onu erkeğin altında, arka planda olmaya zorluyordu.



Erkekler kendi güçlerinin farkına varması ile güçlerini ortaya koymaya, bu güçle gündelik hayatın her alanında kadını kısıtlamaya başlamış, kadınların egemenlik haklarının elinden alınmasına yol açmıştır. Bu egemenlik alanlarının elinden alınması sadece sosyal alanda olmamış, hayatın her alanında etkisini göstermiş ve evlilik, hukuk, boşanma, miras gibi konularda kadının ezilmişliğini perçinlemiştir. Sanayi devrimiyle birlikte işçi ve çalışan kadınların haklarının yok sayılması komünizm ve eşitlik gibi algıların Batı bloğunda yayılmasına yol açmıştır. Komünizmin yayılmasından korkan Batı bloğu çoğu protesto ve hakları kısıtlamaya başlamasının ardından Amerika'da 40 bin kadın dokuma işçisinin başlattığı grevde 129 kişi hayatını kaybetti. Kendi haklarını savunurken canlarını yitiren bu işçileri anmak için her yıl 8 Martta Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlanmaktadır.

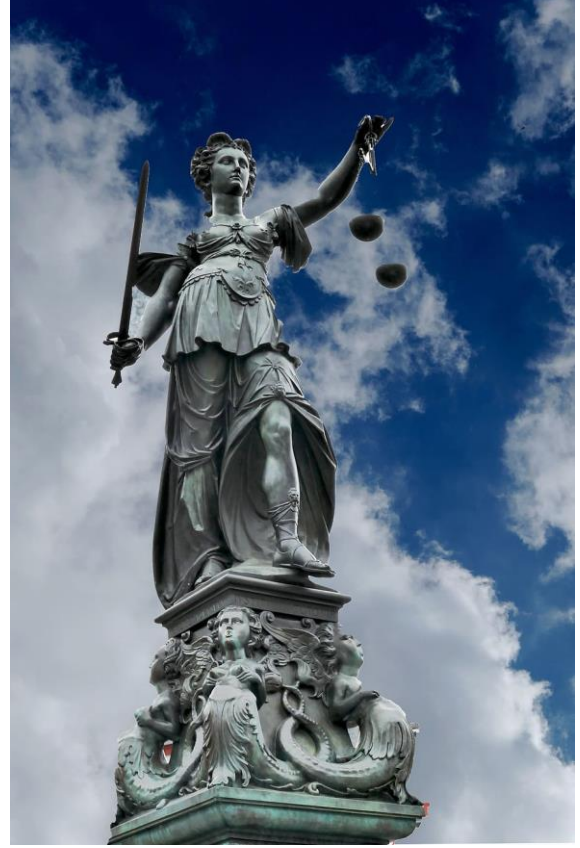


Türkiye, kadın hakları ve eşitlik konusunda şu anda uluslararası olarak kötü bir imaja sahip olsa da aslında kadın haklarına önem veren ilk ülkelerden biri olmuştur. Gerek eski Türk devletleri gerek Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere Türkiye'nin tarihi kadın hakları konusunda diğer toplumlara hep bir örnek niteliğindedir. Göktürklerde kadınların da yönetimde söz sahibi olması ve günlük yaşantıda bir erkekten çok da farklı bir hayat sürmemesi o zamanın ülkelerinde (Bizans İmparatorluğu, Arap Devletleri vb.) alışık olunan bir durum değildi. Bu kadim tarihten etkilenmiş olan Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk kendi zamanının önünde bir görüşle Türkiye'yi, Avrupa'da kadınlara ilk seçme ve seçilme hakkı veren ülkelerden biri yapmıştır. 1934 yılında alınan bu karar günümüz Türkiyesinin muhasır medeniyetler seviyesine ulaşmasında çok büyük bir katkıda bulunmuştur.

Günümüzde ise Türkiye bu durumlarda en kötü ülkelerden biri. Kadın-erkek eşitliğinde 153 ülke arasından 130. sırada, OECD ülkeleri arasında kadına yönelik şiddet konusunda 1. sırada olan ülkemizde kadın cinayetleri gittikçe artmakta. Son 10 yılda Türkiye'de neredeyse 4000 kadın öldürüldü veya şüpheli bir şekilde ölü bulundu. Devlet liderlerinin bu konuda kesin önemler almaması da bu durumun daha da kötüleşmesine sebep oluyor. Bununla kalmamakla birlikte ülkemizdeki çocuklara, hayvanlara ve doğaya verilen zarar da kat ve kat artmakta ve bunun önemi yöneticiler tarafından fark edilememektedir. Türkiye'nin şu anda içinde bulunduğu ekonomik, siyasi, demografik ve hukuki alanda yaşadığı zorluklar ülkeyi yıpratmaya devam ederken bu önemli konu perde arkasında kalıyor. Kadın, toplumsal cinsiyet rolünden ötürü Türkiye'de var olan onlarca "öteki" içerisinde başı çekmektedir ve ataerkil toplumun bu konudaki baskıcı tavrı durumu daha da kötüye sürüklemektedir. "Kıyafet, makyaj, saat, ilişki, ailevi görev" gibi Türkiye'deki toplumsal tabular kadınların

zaten zar zor elde ettiği haklarına zincir vurmakla kalmayıp kendilerini sorgulamasına neden olmaktadır. Bunun sebebi şu an Türkiye'deki insanların kafasına empoze edilen fikirlerdir.

Bu fikirler daha önce de belirttiğim gibi sadece kadınları değil, küçük yaşta evlendirilen çocukları, sadece kendine hizmet eden varlıklar olarak gördüğü hayvanları ve önemsiz bir yeşillik olarak görülen doğayı da bu bataklığın içine sürüklemektedir. Özellikle kadına verilen "annelik" görevi kadınları belirlenmiş bir yola sokmaya çalışmakta ve kadınların bir sıfat olmadan var olamamasına sebep olmaktadır ve buna karşı çıkan insanların "Türk aile yapısı"na verdikleri zararlar bahane edilerek toplumdan dışlanıp soyutlanmaktadır.



Bütün bu kötü olaylara karşı cumhuriyetin ilanından beri eşitlik, adalet ve hak için çalışan insanlar var. Bir ara kesintiye uğrayan feminizm hareketi Türkiye'de 12 Eylül darbesinden sonra "ikinci feminizm dalgası" ile yeniden gündeme geldi. İlk başta Türk milliyetçiliği ile beraber ilerleyen Türk feminizmi sonradan komünist/sosyalistlerin liderliği ile daha da gelişmiş, 28 Şubat sürecinde de muhafazakar kesim ile hareket edilmiştir. şu anki durumun kötüye gitmesini önlemeye çalışmaya da devam etmektedirler ama Türkiye'deki problem; bu durumun kadını erkeği, büyüğü küçüğü, Doğulusu Batılısı, olmayacağının anlaşılması ile çözülebilecektir. Türkiye'deki bu algılar ve tabular değişmedikçe mutlu bir gelecek sadece çocuklara anlatılan masallardan ibaret olarak kalacak.

Çağrı Çiçen 11-E

Gazi Ne Düşünüyor?

Son zamanlarda ortaya atılan iddialar sonucu gündemdeki 500 TL'lik banknotların çıkma ihtimalinin olması durumundan ilham alarak Gazi Anadolu Lisesi öğrencileriyle bir röportaj yapmak istedik. Bu röportajın amacı hem ülkedeki ünlü olan kesimle ilgili düşünceleri öğrenmek hem de bu kesimde yeterli bilim adamı olup olmadığını görmektir. Ayrıca var olan Türk bilim adamlarının da yeteri kadar bilinip bilinmediğini ölçmektir. Çünkü 500 TL'lik banknotlar çıkartılırsa arkasında kimin fotoğrafının olması gerektiğini diğer banknotlardaki kişilerden yola çıkarak yorumlayabiliriz. Diğer banknotlara baktığımızda ise Cahit Arf, Aydın Sayılı gibi bilim dünyasına katkısı olan insanların olduğunu görmekteyiz. Bundan yola çıkarak sorduklarımız:

- Ülkedeki ünlü olan kesimle ilgili ne düşünüyorsunuz?
- Yeni banknotlar çıkartılırsa bu ünlü kesimden kimin fotoğrafının konması uygun olur?

sorularına cevap aradık.

Bu sorularımızı 25 kişiye sorduk ve gelen cevaplar şu şekildeydi:

- **SORU:** Ülkedeki ünlü olan kesimle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Soru sorduğumuz kişilerden;

- 13 tanesi şu anki ünlü olan kesimin çoğunun kalıcı olmayacak ünlülerden oluştuğunu ve bazılarının haksız olarak bu kesimde olduğunu savundu.
- 8 kişiye bazı ünlülerin haksız yere üne kavuştuklarını düşünseler de çok yetenekli kişilerin de hak ettiği üne kavuştuklarını söyledi.
- 3 kişi ünlü olan kesimde bilim insanlarının yeterli miktarda olmadıklarına yakındı ve ünlü olmanın çok kolay bir şekilde gerçekleşebileceğini savundu çünkü arz talep konusu ele alındığında talep olarak beklenti düşük olduğundan arzın kolay oluşmasının kaçınılmaz olduğunu söyledi.
- 1 kişiye şu anki kesimin hak ederek ünlü olduğunu ve hiç kimsenin haksız yere üne kavuşamayacağını savundu.

• **SORU: BU ÜNLÜ OLAN KESİMDEN EĞER YENİ BANKNOTLAR ÇIKARTILIRSA KİMİN FOTOĞRAFININ KONMASI UYGUN OLUR?**

- 8 kişi Aziz Sancar
- 5 kişi Özlem Şahin ve Uğur Şahin
- 3 kişi Fatih Sultan Mehmet
- 2 kişi İsmet İnönü
- 1 kişi Nene Hatun
- 1 kişi Piri Reis
- 1 kişi Hayrettin Karaca ve Nihat Gökyiğit
- 1 kişi Osman Hamdi Bey
- 3 kişi kararsız olduğunu ve cevaplarının olmadığını söylemiştir.

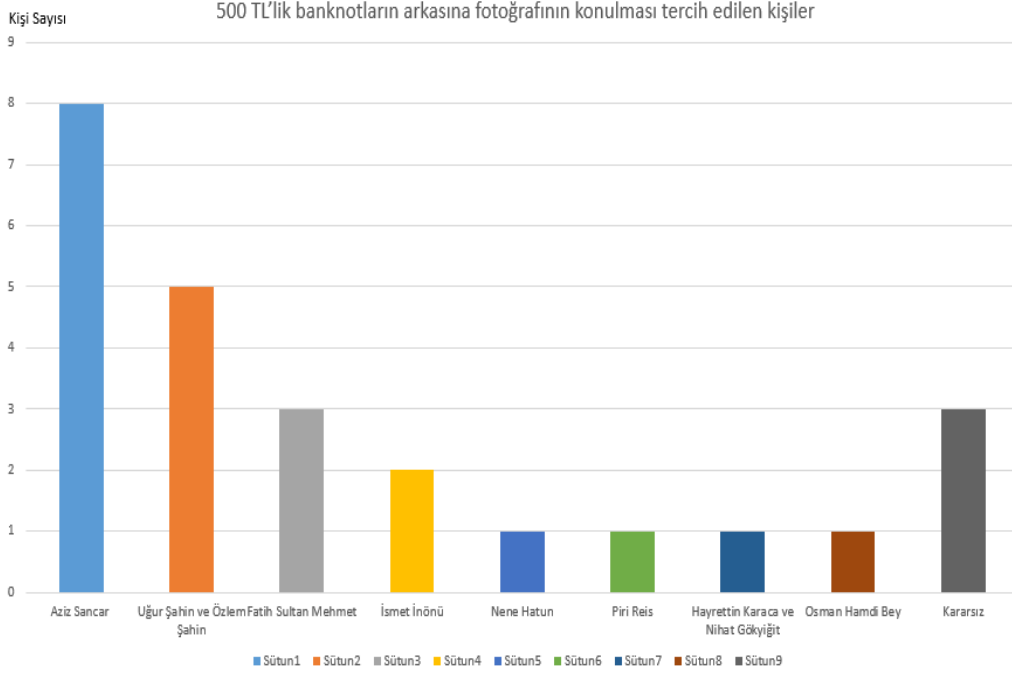
1.SORU)



Kamera arkası için:

https://drive.google.com/file/d/1Vtn5O9FT6KxuGmcwsYZOb_Meri-vPD3-/view?usp=drivesdk

2. SORU)



Sorularımıza verilen cevaplara bakarsak çoğunluk 500 liranın arkasında Aziz Sancar'ın olması gerektiğini düşünmektedir. Aziz Sancar 2015 yılında Nobel Kimya Ödülü alarak ülkemizi gururlandırmış ve bu ödülü Atatürk'e, onun silah arkadaşlarına ve cumhuriyeti kuranlara armağan etmiştir.

Aziz Sancar'dan sonra en çok Özlem Türeci ve Uğur Şahin cevabını aldık. Alman biyo-teknoloji şirketi BioNTech'in kurucuları Prof. Dr. Uğur Şahin ve Dr. Özlem Türeci, dünyanın ilk Covid-19 aşısını geliştirmiştir. Zorlu pandemi süresinin etkilerini oldukça azaltan aşığı geliştiren Uğur Şahin ve Özlem Türeci de Türkiye için oldukça önemli bilim insanlarıdır. Geriye kalan cevaplara da bakılacak olursa önemli Türk ressamı Osman Hamdi Bey, Coğrafyacı Piri Reis, savaş kahramanları gibi kişileri görebiliriz. Yani bu sonuçlardan yola çıkarak Türkleri pek çok bilim dalında ve sanat alanında görmek mümkündür. Ancak çok daha fazla bilim insanımız ve çok değerli sanatçılarımız oluşmasına rağmen hala üne kavuşamadıklarını görebiliyoruz.

Bu üzücü durum için önerilerde bulunursak en önemli desteği elbette devlet vermeli. Devlet ne kadar destek verirse ünlü kesimdeki insanların ülkeyi temsil eden kişiler olma ihtimali artar. Oysaki günümüzde bilim insanları ve sanatçılar kendi performanslarını yansıtabilmek için daha çok gelişmelerine imkan verilen yerlere beyin göçü yapmaktadır. Ve ünlü kesim şu anda bizim de sorularımızla ortaya koyduğumuz kadarıyla çoğunlukla halk tarafından hak etmediği düşünülen kişilerle dolmaktadır. Kısacası en kısa zamanda ülkede bilime ve sanatçıya verilen değer artmasını ummaktayız. Kim bilir belki de bu soruları gelecekteki banknotların üstüne konulacak kişilere sormuşuzdur.

Aslıhan Çınar 11-F

İsa Tümer 11-D

Edebiyat ve Matematik

Edebiyatın diğerk disiplinlerden güzel sanatlar ve sosyal bilimler ile derin ilişkilere sahip olduğu bilinse de matematik ile de münasebeti elbette ki vardır. Ancak kabul etmek gerekir ki bu münasebet diğerkleri kadar güçlü değildir. Sosyal bilimler ve güzel sanatlardan aşağıya, diğerk disiplinlerden (fen bilimleri vb.) yukarıya yerleştirilebilir. Bu irtibat kimi zaman yazarın bireysel zevk ve özelliklerinden doğmuş olsa da bu iki dal arasında zorunlu bir ilişki de vardır.

Çoğu insan bu iki alanı birbirinden bağımsız hatta birbirine zıt olarak görürler. İşin aslı böyle değildir. Immanuel Kant: “Matematik katıksız bir şiirdir.” der. Napolyon ise ”Her insan biraz matematik biraz da şiir bilmelidir.” der. Peki nedir bu edebiyat ile matematik birlikteliği? Ord. Prof. Dr. Cahit Arf “Matematiğın Şiiri” adlı makalesinde bu birlikteliği şöyle açıklar:



“Matematikte olsun, diğerk güzel sanatlarda olsun bize bu bahsettiğim hudutsuzluk illüzyonunu veren şey nedir? Zannımca bu şey, intellektin otomatik olarak işleyen abstraksiyon mekanizması ile bilhassa indüksiyon mekanizmasıdır. Abstraksiyon mekanizmasının ne olduğunu biraz evvel gördük. İndüksiyon mekanizması şuurumuzda cereyan eden ve birkaç defa tekerrür eden bazı hadiselerin şuur altımızda ilanihaye tekerrürüdür. Güzel bir senfoni, Süleymaniye Camii, böyle indüksiyonları tahrik ederler. Matematikte abstraksiyon mekanizması gibi indüksiyon mekanizması da bir prensip olarak şuur üstü bir hale getirilmiştir. ”

(İntellekt: Duyu ve iradeden ayrı olarak bilme. Abstraksiyon: Soyutlama.)

Cahit Arf burada “Sınırsızlık (hudutsuzluk) hissinin soyutlama ile indüksiyon yoluyla şuuraltından şuura taşınması...” diyerek edebiyat ile matematik ilişkisini ortaya koymuştur. Yani aslında edebiyatın dış dünyayı soyutlaması ve daha sonra bunu tekrardan insan içinde imgeler ile oluşturmasına -ki bu edebiyatın yaptığı temel iştir- gönderme yapmıştır. Bu olayı bir fonksiyona benzetmek gerekirse dış dünya tanım kümesi, dış dünyanın insan

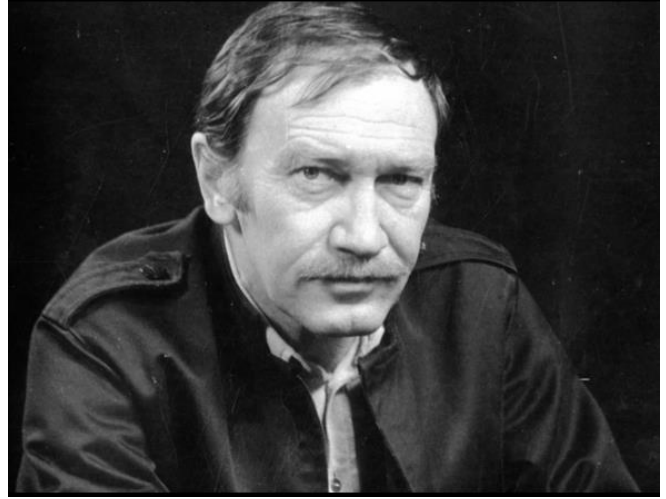
içinde imgeler ile yeniden kurulması ise değer kümesidir. Yazar önce dış dünyadaki gerçeklikleri bir fonksiyon işlemine tabi tutarak onları soyut kelimelere daha sonra bu kelimeleri de imgelere çevirir. Esas olarak matematik de aynı şeyi yapar. Bir misal üzerinden ilerlemek gerekirse geometri denilen şey dış dünyayı soyutlayarak mantıksal bir uzay üzerine alır.

Buraya kadar edebiyat ile matematik arasındaki zorunlu ilişkiden bahsettik. (Bu kısmın anlatması da anlaşılması da biraz zor olsa da umarım anlayabilmişizdir.) Şimdi sırada yazarlardan dolayı sudur eden ilişkiler var. Onların başında gelenlerden biri de hiç şüphesiz Turgut Uyar'dır. Turgut Uyar matematiğe uzak sayılmazdı. Bir şair olarak onu cebir kitaplarıyla uğraşırken görmek şaşırtıcıydı. Eşi Tomris onu anlatırken "Matematiğe bu denli düşkün bir şair daha görmedim, onu cebir kitaplarıyla uğraşırken görmek beni hep şaşırtırdı" diyor. Gelin onun kaleminden kaçan şu güzel dizeleri birlikte okuyalım:

Sonsuz ve Öbürü
en değerli vakitlerinizi bana ayırdınız
sağolunuz efendim
gökyüzünün sonsuz olduğunu bana öğrettiniz
öğrendim
yeryüzünün sonsuz olduğunu öğrettiniz
öğrendim
hayatın sonsuz olduğunu öğrettiniz
öğrendim
zamanın boyutlarının sonsuzluğunu
ve havanın bazan kuşa döndüğünü öğrettiniz
öğrendim efendim
ama sonsuz olmayan şeyleri öğretmediniz
efendim
baskının zulmun kıyımın açlığını
bir yerlere kısıtılıp kalmanın susturulmanın
aşk mutluluğunun ve eski hesapların
aritmetiğin bile
bunları bulmayı bana bıraktınız
size teşekkür ederim

Turgut Uyar

Sibernetik
üç kere üç dokuz eder
bilirsin
birin karesi birdir
kare kökü de
bilirsin
"mutlu aşk yoktur"
bilirsin



ama baharda ya da dışarda
sonsuz göğün altında
aşkın aşkla çarpımı
nedendir bilinmez
garip bir biçimde
hep sonsuzdur

kare kökü de yoktur

Turgut Uyar

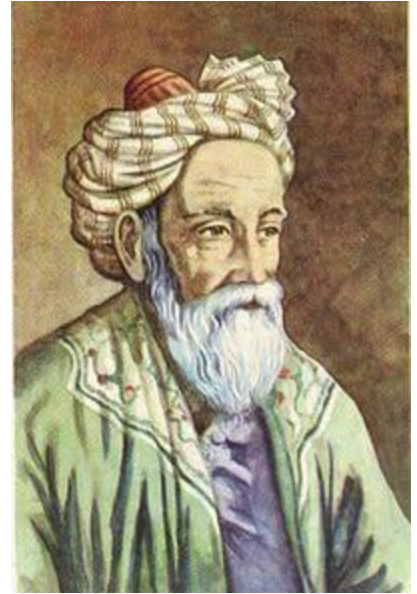
nedir sonsuzdan bir önceki sayının adı
diyelim sonsuz eksi bir
sonsuz eksi bir
hayatın adıdır bu

Turgut Uyar

Ömer Hayyam da hem edebiyat hem
matematik alanında büyük başarıları olan bir isimdir.
Bir de onun bir rubaisine bakalım:

Sen nesin, varlık nedir, nerden bileceksin?
Dünyan esen yel üstüne kurulmuş senin.
İki yokluk arasında bir varlık seninki:
hiçlik ne varsa çevrende, sen de bir hiçsin

Ömer Hayyam



Matematiğin edebiyatçılara tesiri sadece şiir ile de sınırlı değil. Birçok ünlü yerli ve yabancı romanda bu etkiler gözlenebilir. Gelin birkaç örneğe bakalım:

Alice Harikalar Diyarında, Lewis Carroll

Carroll, matematikçi Charles Dodgson'ın yazar olarak kullandığı takma isimdi ve matematikçi Charles Dodgson, onun zamanında oldukça popüler iki çalışma alanı olan, sembolik cebirden ve izdüşümsel geometriden hiç hoşlanmıyordu. Kitabın başkahramanı Alice'in boyunun uzayıp kısılması ve vücudunun bir süre daraldıktan sonra tekrar genişleyerek oran dışına çıkması (Bunlar izdüşümsel geometride olan şeylerdir.), yazar Carroll'ın aklının sonsuz bir garipliği değildir. Aslında matematikçi Dodgson'ın hoşlanmadığı alanlara karşı yaptığı bir taşlamaydı.

Karamazov Kardeşler, Fyodor Dostoyevski

Edebiyat çevrelerince “insanı anlamak için büyük bir kılavuz” olarak nitelendirilen bu kitabın matematikle olan bağı, kitabın içerisindeki şu bölümü ile açıklanabilir. Romanda ağabey İvan Karamazov'la kardeşi Alyoşa arasında Tanrı'nın varlığı üzerine çarpıcı bir diyalog vardır. İvan, nihilist düşüncelere sahip, iyi bir eğitim almış, rasyonalizm savunucusu, modernizmi temsil eden, kurnaz, zeki bir entelektüeldir. Aklının Öklid prensiplerine göre çalıştığını ve her şeyin bu prensiplerle açıklanabileceğini savunmaktadır. Ancak Öklid-dışı geometrilerin keşfi kafasını karıştırır.

Tek doğru geometri olarak kabul edilen Öklid geometrisinden farklı, tutarlı bir geometrinin olabileceğine birçok filozof ve matematikçi gibi İvan da karşı çıkar. “Eğer Tanrı gerçekten var ise ve dünyayı yaratmışsa, o halde hepimizin çok iyi bildiği gibi onu Öklid geometrisine göre yaratmıştır. Bu arada bazı geometri bilginleri ve filozoflar ortaya çıktı. Üstelik bunların arasında çok değerli olanları vardır. Bunlar tüm evrenin, hatta evreni de içine alan sonsuzluğun bile Öklid geometrisine göre olmasından şüphe ediyorlar. Hatta Öklid'e göre dünyada hiçbir şart altında kesişmeyen, kesişmeleri imkânsız olan iki paralel doğrunun belki de sonsuzluğun herhangi bir noktasında birleştiklerini, hayallerinden geçirmek cüretini gösteriyorlar.”

Oğuz Atay, Tutunamayanlar

Turgut, Selim'i soyutlama gücünden yoksun olmakla suçlar ve şöyle söyler: "(...) Sen ve senin gibiler, ancak beş elmayla on elmayı toplayabilen basit insanlarsınız. Elle tutulan şeylerle düşünebilir, elle tutulan şeyleri sevebilirsiniz yalnız. Siz A ve B'den değil, üç erkek ve beş kadından anlarsınız ancak." Edebiyatı kullanarak matematiğin soyut yapısını vurgulayan basit ama çarpıcı cümleler.

Yazımı bitirmeden önce yazımı buraya kadar okuyanlara teşekkür etmekve gündelik hayatında bir yergisi olan şu dizeler ile yazımı sonlandırmak istiyorum:

hayat bir matematiktir önce toplarsın
sonra topladıklarını paylaşmak adına bölersin
paylaşmak istediklerin seni çarparlar
sonra işin içinden çıkmak istersin ama asla çıkamazsın

İleri okuma tavsiyesi: Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Matematik, İbrahim ERYİĞİT

Yusuf Talha İnce 11-D

İTALYA MACERAM

NAPOLİ

Pandemi çıkmadan 1 sene önce abimle birlikte karar vermiştik bu yolculuğa. Şanslıymışız ki biz döndükten bir kaç ay sonra pandemi başladı. Aslında Avrupa turuna çıkmıştık ancak ben yazımda sadece İtalya'dan bahsedeceğim. Schengen vizesi çıkartmak kolay olmadı ancak daha sonra bir çanta alıp yola



koyulduk. İlk olarak Napoli'deydik. Burada çok fazla vakit kaybetmek istemedik çünkü asıl olay Roma ve Floransa'daydı. Bu yüzden burada konaklamadık. Ama dünyanın en iyi pizzasının yapıldığı tarihin ilk pizzacılarından olan L'Antica Pizzeria'da Michele'ye de uğramayı ihmal etmedik. İçerde Maradona, Madonna gibi ünlü isimlerin de fotoğraflarının olduğu fiyatı kısmen ucuz (22 dolar) ve inanılmaz bir pizzacıydı. Sonrasında Napoli'de birkaç müzeye uğradıktan sonra Roma'ya geçtik vakit kaybetmeden. Trenle çok kısa sürüyor, otobüs yerine tercih edebilirsiniz.

ROMA

Roma'da 4 günlük bir hostel ayarlamıştık. Hem Roma'da gezecek yerlerin çok olması Hem de ulaşımının kolaylığı ve hostelin diğer şehirlere göre ucuz olmasından dolayı birkaç gün fazla tutmuştuk. Güne bisiklet kiralarak başladık. Sabah ilk iş Collesium'a gitmek



oldu. Kapıda çok fazla kuyruk vardı. Yaklaşık 8 dolara girdikten sonra içeriyi 1-2 saat civarı gezdik. İnternette görünce çok heyecanlanmıştım ama görüldüğü kadar da cezbetmedi beni. Efes'e benziyordu biraz da. Genellikle Collesium'un olduğu yerlerde de çok fazla eski yerleşim evler vardı, çoğu çok eski ama güzel duruyordu. Akşama doğru hostele dönerken Trevi Çeşmesine uğradık. Buraya Aşk Çeşmesi de deniliyor ve genellikle kalabalık oluyormuş.

VATİKAN

Ertesi gün hemen İtalya'nın yanında olan Vatikan'a gitmek için yola çıktık. İlk olarak bir kiliseye gittik. Herkes kilisenin kulesine çıktığı için biz de aynı şekilde en üst kata çıktık ve merdivenle çıkmak daha ucuz olduğu için onu tercih ettik. En üstten meşhur Vatikan Bahçeleri ve Roma tümüyle gözüküyordu. Aşağı inip kiliseye de girdik. Gerçekten içerisi inanılmaz göz alıcıydı. Süslemeler, eserler, duvardaki el işçilikleri gerçekten çok iyiydi. Yaklaşık 1.5 saat gezdikten sonra müzeye de uğrayıp akşam Vatikan sokaklarında yürüyüş yaparak hostele doğru gidiyorduk. Müzedeki heykeller ışık ve gölgenin etkisiyle çok güzeldi. Birçok eski İtalyan ressamın burada orijinal eserlerini görmek keyifliydi. Kesinlikle buraya gelerseniz müzeye uğrayın. Bu arada burada bir kütüphane var ve sadece bazı din adamları girebiliyor. Biz sadece belli bir yere kadar yakınlaşabiliyoruz, nedeni ise kütüphanenin içinde orijinali bozulmamış bir İncil örneği olduğunun söylenmesi. Ne kadar doğru bilmiyorum ama paylaşmak istedim duyunca şaşırmıştım.



FLORANSA

Floransa'ya gezmeye Michelangelo Tepesine çıkarak başladık. Galiba Floransa'yı yukarıdan görebileceğiniz en iyi yer. Oradan Ponte Vecchio Köprüsüne doğru gittik. Ara sokaklarda çok fazla hediyelik eşya satan mağaza var. Birine uğrayıp magnet ve anahtarlık aldık, 9 dolar ödedik (turistik yer olunca fiyatlar biraz yüksek tabii). Gün sonuna doğru Uffizi Müzesini gezdik. Medusa ve Antik Roma'ya ait bir çok eser var içerde şu ana kadar gittiğim en



iyi müzelerdendi. Ancak resim çekmenin yasak olması ve güvenliklerin sürekli peşinizde olması insanı biraz yoruyor. Sabah ise şu meşhur Pisa Kulesi'ne gitmek için yola çıkacağız, akşam hostele gitmeden önce yerel bir İtalyan tiyatrosunu izleyip uykuya dalıyoruz.

PİSA

Sabah Pisa Kulesine giderken otobüs için kırmızı ve sarı iki çeşit bilet vardı. Biz yanlışlıkla sarı yerine kırmızı bilet alınca fazladan 10 euromuz gitti çünkü o biletlere ait otobüsler daha konforlu otobüslerdi. Sonunda bir şekilde Pisa Kulesine vardık. Kule gerçekten çok yamukmuş bu arada. Herkes klasik kuleyi tutuyormuş pozunu verirken onları izlemek zevkliydi.



Son olarak bir anımı paylaşmak istiyorum. Özellikle Roma’da eski mimarilerin, yerlerin ve çevrenin çok temiz ve titizlikle bakıldığından bahsetmişim. Bunda halkın da payının büyük olduğunu düşünüyorum. Örneğin bir gün evde çöpleri dışarı çıkarmıştık, çöplerin ayrıştırılacağından haberimiz yoktu bu yüzden hepsini çöp kısmına attık. Akşam eve döndüğümüzde attığımız çöpler evin önünde duruyordu, şaşırmıştık. Bir kadın gelip öfkeli bir şekilde bağırarak İtalyanca konuşmaya başladı. Biz en sonunda olayı anlayıp çöpleri ayrıştırıp attık. Bu olayın Türkiye’de yaşanması durumunda kavga çıkacağı kesindir heralde nasıl çöpü tekrar evin önüne atarsın diye. Zaten ülkemizde çöp ayrıştırmak, geri dönüştürmek kavramları çok uzak.

Her insana hayatında bir kez de olsa İtalya’ya gelip buranın havasını solumasını şiddetle tavsiye ediyorum.

Cihan Gürcan 11-D